

Jaar 2010
Afdeling *
Nummer *
Publicatiedatum *

Onderwerp

Initiatiefvoorstel van het raadslid mevr. Burke van 6 december 2010, getiteld: **Het Amsterdamse Buurtzorgbedrijf.**

Aan de Gemeenteraad

Cruciaal voor het welslagen van de Wmo is de relatie tussen burgers onderling. Een goed functionerende civil society, waarin inwoners elkaar informele zorg bieden, betekent waarschijnlijk dat het beroep op individuele voorzieningen beperkt zal zijn en dat gemeentelijke voorzieningen gericht ingezet kunnen worden, daar waar zij echt onvermijdelijk zijn. In de huidige tijden van schaarste heeft dit een grote waarde.

Inleiding

De gemeente Amsterdam ziet het als haar verantwoordelijkheid om de participatie van mensen in de Amsterdamse samenleving te bevorderen. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van verschillende wetten die gericht zijn op participatie zoals de Wet maatschappelijke ondersteuning (**Wmo**), de Wet werk en bijstand (**Wwb**), de Wet sociale werkvoorziening (**Wsw**) en de Wet investeren in jongeren (**WIJ**), die per 1 oktober 2009 in werking is getreden. Om tot een integraal participatiebeleid te komen zijn verbindingen tussen deze wetten nodig.

Wat houden de verschillende wetten in?

De **Wmo** heeft als doel om maatschappelijke participatie te stimuleren. In dat kader draagt de wet gemeenten onder meer op om mensen met een beperking in hun redzaamheid en maatschappelijke participatie te compenseren, door het bieden van ondersteuning, zodat zij kunnen meedoen. Daarbij gaat het om ondersteuning bij het voeren van een huishouden, het zich in en om het huis en lokaal kunnen verplaatsen en om ondersteuning bij het opbouwen van sociale contacten. Daarnaast hebben gemeenten onder meer de opdracht om de leefbaarheid van de wijk te verhogen, mantelzorgers te ondersteunen of om vrijwilligerswerk te bevorderen.

Gemeenten hebben met de **Wwb** de opdracht gekregen om de groep werkzoekenden met een bijstandsuitkering, niet uitkeringsgerechtigden en mensen met een NAW uitkering, te ondersteunen bij het vinden van betaald werk. Vooral de werkzoekende met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt moet soms eerst een langduriger traject of opleiding volgen. Dat traject kan gericht zijn op het wegnemen van belemmeringen of het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt. Voor sommige mensen zal betaalde arbeid niet tot de mogelijkheden behoren. Een zinvolle dagbesteding c.q. het doen van vrijwilligerswerk kan dan het hoogst haalbare doel zijn.

Deze participatie opdracht geldt ook voor een werkzoekende met een arbeidshandicap. Het kan gaan om een lichamelijke, psychische en/of verstandelijke handicap. Op grond van de **Wsw** komt de werkzoekende bij voorkeur te werken in een gewoon bedrijf waarbij voorzien wordt in de noodzakelijke ondersteuning. Als dat niet mogelijk is, kan de werkzoekende in aanmerking komen voor een baan bij een bedrijf in de sociale werkvoorziening.

Daarnaast heeft de gemeente ook te maken met de pakketmaatregel **AWBZ**. Drie AWBZ functies (ondersteunende begeleiding, activerende begeleiding en behandeling) zijn samengevoegd tot 2 nieuwe functies: begeleiding en behandeling. De activerende begeleiding is komen te vervallen. Voor activerende begeleiding doen burgers een beroep op compenserende voorzieningen vanuit de WMO. Amsterdam ontvangt jaarlijks structureel € 6,23 miljoen, maar dat is niet voldoende om het gemis aan begeleiding voor alle getroffen cliënten één-op-één op te vangen. Dit vraagt naar alternatieve oplossingen.

Voor welke opgave staan we als gemeente?

1. De WMO beheersbaar maken
2. Goede laagdrempelige zorg- en welzijnsvoorzieningen aanbieden
3. De AWBZ pakket maatregel opvangen
4. Amsterdammers activeren en emanciperen
5. Sociale cohesie in buurten versterken

Wat gebeurt er al in Nederland?

In verschillende steden in Nederland is de uitdaging tot een integrale benadering van deze wetten opgepakt. Voorbeelden:

1. Enschede – In Enschede bestaat het activeringsproject POWER. Wijkbewoners organiseren zelf activiteiten en cursussen, verlenen diensten aan elkaar en werken samen met verschillende organisaties.
2. Tilburg – Project wonen, zorg, service in de wijk. Dit project biedt ouderen en mensen met beperkingen hulp bij klussen in huis, schoonmaak, boodschappen, tuinonderhoud en andere diensten.
3. Zelf vraag en aanbod van alfahulpen bij elkaar brengen door een thuiszorg bedrijf op te zetten, waar werkzoekenden een half jaar werken. Ze krijgen eerst een training, daarna een half jaar in dienst, vaste dienst na goede afsluiting
4. Ede – wijkwerkbedrijven, waar langdurig werklozen meewerken aan zinvolle activiteiten in de buurt zoals wijkonderhoud, werkzaamheden in het groen en praktische ondersteuning voor ouderen.
5. Middelburg onderzoekt de mogelijkheid om huishoudelijke hulp in de wijken door uitkeringsgerechtigden aan te bieden zonder indicatie.
6. Culemborg heeft de Doenerij opgezet. Mensen met een uitkering kunnen kwaliteiten en talenten ontwikkelen en inzetten in Culemborg. Hulp bij invullen formulieren, maatjesproject, betaald klusjes doen, een cursus uitkomen met inkomen etc. Voor de betaalde klussen is een bedrijf opgezet: Dienstwerk, die zowel de gemeente als de corporatie ondersteunt met klussen in huis en in de tuin. Het draait zo goed, dat het nu regionaal werkt.

Soms kan het helpen om de gemeentelijke organisatie zodanig in te richten, dat er ook integraal kan worden gewerkt. Voorbeelden daarvan vind je in:

1. Roermond – de WMO valt onder sociale zaken
2. Eindhoven – Eén sector Zorg en inkomen, waaronder schuldhulpverlening, inkomensondersteuning, dagbesteding en WMO voorzieningen. Daarnaast is de sector Werk, die gaat over het CWI en het verstrekken van uitkeringen. Binnen de sector Zorg en Inkomen is nauwe samenwerking met ketenpartners, vastgelegd in een convenant. Ook vrijwilligerswerk.

Wat doet Amsterdam nu?

Het arbeidsmarktbeleid en het participatiebeleid zijn in Amsterdam nog (enorm) versnipperd. Naast bureaucratie en niet optimale effectieve inzet van mensen en middelen maakt de stad nog niet optimaal gebruik van haar eigen voorzieningen.

Er is in de formele zorg maar vooral in buurten en wijken een schrijnend tekort aan (persoonlijke) zorg, maar misschien nog meer aan *aandacht*. De door de gemeente ingekochte contracten bieden niet de mogelijkheid om in te spelen op die behoefte in de samenleving; daar is de (betaalbare) capaciteit niet voor.

De gemeente Amsterdam heeft ongeveer 43.000 personen in de bijstand waarvan een deel graag een baan in de zorg zou willen hebben. Daarnaast zijn er nog eens 15.000 personen in de WW en die dreigen voorlopig niet aan het werk te komen. In de WAO/WIA zitten nog eens 29.000 personen en in de Wajong 7.000 personen.

De situatie is nu dat wij op jaarbasis gemiddeld € 220 miljoen uitgeven aan re-integratie van werklozen. Het zijn nu de re-integratiebedrijven die tegen hoge kosten proberen mensen in de zorg aan een baan te helpen; maar dat lukt ze nauwelijks.

Hiertegenover zetten duizenden Amsterdammers zich vrijwillig in voor hun mede burgers: een op drie Amsterdammers zet zich in als vrijwilliger. Zonder hun inzet zou ons welzijn echt armoedig zijn. Zonder de 73.000 mantelzorgers in de stad zou ons zorgsysteem volstrekt ontoereikend zijn voor de behoefte in de stad. En onze wijkaanpak zou nooit slagen zonder de initiatieven van onze bewoners.

Mensen zijn zelf zeer enthousiast over wat zij doen en bereiken, maar zij wijzen altijd terecht naar de gemeentelijke ongemakken: traag, gescheiden kokers, weinig inlevingsvermogen.

In verschillende stadsdelen zijn initiatieven opgestart of staan daarvoor in de startblokken.

Voorbeelden:

- In Vrouw en Vaart in Nieuw West wordt gewerkt aan het naar werk in de Zorg begeleiden van voornamelijk allochtone vrouwen en hun ook geleerd om hun talenten te verwoorden in werkgroepen.
- In Zuidoost wordt een groep van 25 werklozen opgeleid bij het ROC om gecertificeerd te kunnen starten bij de Osiragroep in Zuidoost als Zorgwachter. Zij verrichten tal van lichte handreikingen binnen de verzorging en spelen een belangrijke rol in het bieden van *aandacht* (het menselijk contact). Het is mogelijk dat zij later doorstromen, via interne opleidingen, naar functies als verzorgenden. Eind van het jaar start weer een groep van 25 kandidaten.
- St. Buurtparticipatie in West heeft in twee maanden tijd 192 bewoners initiatieven verzameld. Dit betekent tientallen nieuwe vrijwilligers gaan zich inzetten voor medebewoners in alle denkbare terreinen. Dit is dankzij de bottom-up benadering waardoor de bewoners zelf opkomen voor hun buurt. Er is minder geld, maar wat er is wordt beter ingezet dankzij de bewoners.

Participatie betekent dat zo veel mogelijk Amsterdammers meedoen en meewerken aan de samenleving. Bij voorkeur vrijwillig en zo nodig verplicht.

Welke kant moeten we op?

De participatiewetten, die nu bij de gemeente zijn ondergebracht dwingen ons tot een integrale benadering. De ruimte die de gemeente qua intenties in de participatiewet en de WMO geboden wordt, kan beter benut worden dan wij nu doen. Binnen die verbinding kan een bijdrage geleverd worden aan oplossingen voor de meervoudige problematiek van nogal wat burgers. Denk daarbij aan het - binnen een wijkgerichte aanpak - zorgen voor arbeidsmogelijkheden, vermindering van mismatches en een efficiëntere inzet van werkers in de sectoren Zorg en Welzijn, maar eventueel ook in andere sectoren.

Bijvoorbeeld:

- zowel in de zorg als op het gebied van welzijn (curatief en preventief), is het gevraagde niveau van de werknemers hoog. Het is bij nogal wat functies de vraag of alle handelingen van de werkzaamheden werkelijk door die agoog binnen welzijn of die verpleegkundige binnen zorg gedaan moeten worden. Moet de agoog ook de nieuwe lampjes erin draaien? De ziekenbroeder in het verzorgingstehuis kan hulp gebruiken bij het verplaatsen van bedden. De werkdruk van de agoog en de ziekenbroeder kan met deze hulp afnemen. Er zijn nu al zorginstellingen die nu al gebruik maken van Pantar cliënten, maar zoals een oude heer in een verzorgingshuis dat verwoordde: deze zwakkeren moeten zorgen voor de kwetsbaren en ze hebben er niet allemaal zin in.
- Zorginstellingen hebben in de wijken verschillende ontmoetingscentra. Deze centra zijn niet rendabel, sommigen moeten zelfs sluiten. Waarom moet een ontmoetingscentrum sluiten omdat de zorginstelling geen personeel meer kan betalen? Waarom kunnen ouderen niet voor een goedkoop tarief samen met anderen een warme maaltijd nuttigen? Die centra zijn bijvoorbeeld rendabel te maken als de welzijnssector daar ook gebruik van gaat maken. De ouderen kunnen samen blijven eten in de wijk als een aantal wijkbewoners daar om beurten gaan koken.
- De gemeente en stadsdelen kopen veel diensten in. Hier gaat jaarlijks veel geld om. Voor sommige diensten zijn gespecialiseerde bedrijven nodig. Denk aan ICT. Maar op tal van terreinen zijn er voldoende 'specialisten' in eigen buurt. Bijvoorbeeld schoonmaak, klusjes, woningaanpassingen, boodschappendiensten, groenonderhoud, catering, postbezorging lokaal, alfabetisering- en inburgeringscursus, etc. Deze lijst kunnen wij nog langer maken. Dit geldt even zeer voor de inkoop van onze samenwerkingspartners zoals woningcorporaties en welzijninstellingen. Gezien de ingewikkelde procedure en voorwaarden van alle aanbestedingen is het nu onmogelijk voor een burger initiatief c.q. buurtbedrijf om een succesvolle aanbieding te doen. Terwijl juist zulke initiatieven precies zijn wat wij nodig hebben om onze integrale participatie doelstelling te realiseren.
- Het is duidelijk dat wij hier een bewuste keuze moeten maken: deur wijd open zetten voor buurtbedrijven! Of nog beter; ondersteunen van bewonersinitiatieven die zelf een buurtbedrijf of coöperatie willen opzetten, gebruik makend van de aanwezige talenten in de buurt of helpen die te ontwikkelen.

De burger betrekken

De burger moeten we binnen de wijk activeren. Maatschappelijke rijkdom zien wij niet (meer) als B.V. (groot en professioneel) maar als Society (wijkgebonden en effectief). Iedereen heeft kwaliteiten en iedereen doet mee! In deze economisch moeilijke tijd, gaan wij ons nieuwe Amsterdamse Bos bouwen. De Amsterdammers planten zelf de zaden, waarmee het Bos tot ontwikkeling komt. We sluiten zoveel mogelijk aan bij de energie van bewoners, die zich al inzetten of willen gaan inzetten voor hun wijk en hun medebewoners. De PvdA gaat ervan uit dat iedereen het recht heeft zijn/haar kwaliteiten te ontwikkelen en daarin erkend te worden. Dus niemand blijft aan de kant staan, want ook de mensen zonder werk zullen voor hun uitkering een tegenprestatie leveren. De uitkering wordt dan een tegenprestatie voor hun inzet voor de 'civil society'

Vanuit de WMO wordt in de wijken een basis gelegd waarbij wij van de Amsterdammers vragen zich in te zetten voor hun wijk, waarbij wij de condities creëren zodat de Amsterdammers zich nog sterker in zetten voor hun wijk. Velen doen dat al. Anderen moeten wij verleiden. Maar in voorkomende gevallen zullen wij in de gemeenteraad vast moeten leggen dat mensen ook verplicht kunnen worden om mee te doen.

De essentie van het idee is als volgt . . .

Binnen afgesproken kaders kunnen wij een Buurtzorgbedrijf opstarten. Een Amsterdams bedrijf waarin de gemeente, zorg- en welzijnaanbieders, zelforganisaties, opleidingsinstituten en andere stakeholders participeren. Het Servicebedrijf heeft de volgende rol:

1. ontschotten van geldstromen
2. ontschotten van regelgeving
3. initiëren van samenwerkingsverbanden
4. franchise constructies opzetten
5. Expertise centrum zijn voor de werk- en buurtzorgbedrijven in de stadsdelen.

Bijvoorbeeld:

1. Opleiden van onze in-actieven tot AKA's (Arbeid Kwalificerende Assistenten)
2. Ondersteunen van het aanbieden van buurtzorg/service in buurten en wijken middenin en samen met de samenleving. De re-integratieactiviteiten kunnen bekostigd worden vanuit het WWB re-integratiebudget. En de (op deze manier goedkope) buurtzorg/service kan bekostigd worden door middelen vanuit de WMO.
3. Vanuit een stadsdeel wordt een formule bedacht. Het buurtzorgbedrijf bedrijf bekijkt de haalbaarheid, maakt een business case en zet expertise in om het werkbedrijf van de grond te krijgen. Mocht een ander stadsdeel hetzelfde werkbedrijf willen dan helpt het buurtzorgbedrijf via een franchiseformule dit op te zetten.

Voorwaarde is wel dat bij komende nieuwe aanbestedingen van zowel de Centrale stad, als de stadsdelen hiermee rekening wordt gehouden.

Binnen deze nieuwe entiteit kunnen wij de pool van werkzoekenden inzetten om diensten op het gebied van zorg en welzijn aan ouderen en andere hulpbehoevenden in de gemeente te leveren. Maar ook voor het houden van toezicht of het voorzien in een behoefte in die betreffende wijk.

Kritische succesfactoren zijn:

1. resultaatsgerichtheid
2. onafhankelijkheid (gemandateerd door het bestuur, maar op afstand van de gemeentelijke organisatie)
3. zakelijk karakter
4. kleinschalig, laagdrempelig en buurtgericht
5. zowel naar de doelgroep als naar de opdrachtgevers in staat zijn netwerken te mobiliseren

Wat is het innovatieve karakter van zo'n entiteit?

1. Je kunt buurtgericht mensen opleiden en inzetten
2. Er is geen sprake van vrijblijvendheid
3. Er zit een emancipatorisch karakter in.
4. De buurtgerichtheid is een sterk element om de sociale cohesie in buurten te bevorderen.

Wat moet er gebeuren?

1. kaders vaststellen voor deze nieuwe entiteit
2. Inverdienmodel laten vaststellen
3. Samenwerkingspartners determineren

De Gemeenteraad van Amsterdam,

Gezien het initiatiefvoorstel van het raadslid Burke,

Besluit:

1. het college te verzoeken kaders vast te stellen voor een Amsterdams Buurtzorgbedrijf;
2. het college te verzoeken een businessplan op te laten stellen met daarin aandacht voor het inderdienmodel en potentiële samenwerkingspartners.

Het lid van de Gemeenteraad,

P. Burke